

Nr 285.

Av herr **Magnusson** i Kalmar **m. fl.**, *angående arrendelindring för vissa arrendatorer av kronoegendomar.*

De senaste årens svåra jordbrukskris har bland annat bragt kronoarrendatorer och vissa arrendatorer av ecklesiastik jord i ett mycket bekymmersamt läge. Det måste befaras, att många av arrendatorerna bliva urständsatta att erlægga dem åvilande arrendevillkor. Särskilt tyngande är det givetvis för dem, som innehava mångåriga — vanligen 20-åriga — arrendekontrakt med arrendeavgifter, bestämda efter helt andra förhållanden än som nu råda.

Från arrendatorer landet runt hava också starka krav rests på lindring i arrendeförhållandena. Ett tillmötesgående i en eller annan form av dessa krav synes ock ofrånkomligt, om det skall kunna förhindras att arrenderade publika egendomar i stor omfattning förfalla till följd av obestånd från arrendatorernas sida, förorsakat av oskäligen arrendevillkor. Det måste ligga i jordägaren-statens intresse att i dylika fall bringa nödig hjälp. Antalet arrendatorer av krono- och ecklesiastik jord läser för närvarande väsentligt överstiga 3,000.

Mot vidtagandet av hjälpåtgärder i förevarande fall läser ha anförts, att man ej vet, huruvida den nuvarande jordbrukskrisen blir av sådan varaktighet, att hjälpåtgärder bliva av nämnvärt gagn. Häremot måste med skärpa framhållas, att den successiva, katastrofala försämringen i jordbrukets nuvarande läge under senare år ej visat någon tendens att avstanna, och att man därför torde göra klokt uti att ej räkna med en snabb, effektiv avveckling av jordbrukskrisen.

Statsmakterna hava tidigare visat sig behjärta svårigheter, som uppstått för ifrågavarande arrendatorer på grund av betydande konjunkturomslag. Sålunda hemställde riksdagen i skrivelse den 4 juni 1925 (nr 338), i anledning av åtskilliga inom riksdagen väckta motioner, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning, i vad mån arrendatorer av krono- och ecklesiastik jord, vilkas kontrakt grundade sig å under högkonjunkturen verkställda uppskattningar, övertagit sina arrenden på villkor, som kunde antagas hava försatt dem i svårigheter att fullgöra ingångna förbindelser, samt för riksdagen framlägga förslag till de åtgärder, vartill utredningen kunde giva anledning.

Efter utredning framlade Kungl. Maj:t i proposition nr 29 till 1926 års riksdag förslag till lag angående lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av till ecklesiastikt ändamål anslagen jord, vilket förslag dessförinnan godkänts av kyrkomötet. Sedan riksdagen bifallit propositionen, utfärdade Kungl. Maj:t den 21 maj 1926 lag (nr 104) i överensstämmelse med förslaget. Enligt 1 § i denna lag må arrendator av dylik genom offentlig myndighets försorg upplåten jordbruksfastighet på därom gjord ansökning erhålla lindring i arrendevillkoren under förutsättning att arrendeavtalet slutits under något av åren 1917—1921, att den 14 mars 1926 av arrendetiden återstode minst tre år, att de kontraherade arrendevillkoren, med hänsyn till rådande förhållanden, befunnits oskäligt tyngande och arrendatorn på grund härav kunde befaras bliva urståndsatt att fullgöra sina förbindelser enligt avtalet samt att arrendatorn gjort vad av honom skäligen kunde påfordras för hållande av den arrenderade fastigheten i god hävd. Nedsättningen kan beviljas (av kammarkollegium) med högst en tredjedel av arrendeavgiften och årsbelopp för uppskattad nybyggnadskostnad. Vad sålunda stadgats beträffande arrendator äger jämlikt 6 § i sagda lag jämväl tillämpning å arrendators stärbhusdelägare och löftesman, vilken själv övertagit arrendet, ävensom å annan, som under något av åren 1917—1921 med vederbörligt godkännande fått arrendet på sig överlåtet.

Motsvarande bestämmelser hava utfärdats för kronans jordbruksdomäner genom Kungl. Maj:ts kungörelse den 18 juni 1926 (nr 261) angående allmänna grunder för lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av kronans jordbruksdomäner. Ansökningarna avgöras i dessa fall av domänstyrelsen.

Nämnda båda författningar äsyfta, såsom framgår av det anförda, upplåtelser och överlåtelser under åren 1917—1921, d. v. s. från den egentliga högkonjunkturen. Författningarna inbegripa icke senare *överlåtelser* av under åren 1917—1921 upplåtna arrendekontrakt, och detta ej ens sådana överlåtelser, som skett mellan år 1921 och tidpunkterna för författningarnas ikraftträdande, i följd varav långfristiga kontrakt från högkonjunkturen ännu i vissa — sannolikt dock fåtaliga — fall äro bestående utan möjlighet till nedsättning i arrendeavgifterna, som givetvis i förhållande till nuvarande ekonomiska läge äro högst betungande.

Arrendatorer av *ecklesiastik jord*, som upplåtits efter utfärdandet av ecklesiastika arrendeförordningen den 21 november 1925 (nr 452), hava kommit i en viss annan ställning än arrendatorerna av kronans jordbruksdomäner, såtillvida som arrendeavgifterna för sådana upplåtelser enligt 12 § i förordningen skola vara utsatta till hälften i penningar och till hälften i en eller flera av de persedlar, som upptagas i länets markegångstaxa att lösas med penningar efter senast fastställda pris enligt litt. A i markegångstaxan. Arrendeavgifterna hava härmed anpassats efter värdet av de produkter, som vinnas från de arrenderade egendomarna, vare sig nu detta värde är i fallande eller stigande.

Likartade bestämmelser med dem, som sålunda gälla för ecklesiastik jord, saknas beträffande kronans jordbruksdomäner, men har varit föremål för behandling i de s. k. domänsakkunnigas den 29 oktober 1921 avgivna betänkande och förslag till förändrade grunder för förvaltningen av kronans jordbruksdomäner m. m.

För möjliggörande av en lindring i nu bestående arrendekontrakt beträffande publik jord torde i främsta rummet böra övervägas att anlita de tidigare beträdda och prövade vägarna. På grund härav synes en lindring i arrendevillkoren ej böra genomföras generellt utan göras beroende av *individuell prövning*. I fråga om villkoren för lindring torde de i 1926 års författningar upptagna förutsättningarna i väsentliga delar kunna vinna tillämpning, nämligen *att* ett visst minimiantal år av arrendetiden skall återstå, *att* de kontrakterade villkoren med hänsyn till rådande förhållanden befinnas oskäligt tyngande och arrendatorn på grund därav kan befaras bliva urständssatt att fullgöra sina förbindelser enligt avtalet samt *att* arrendatorn gjort vad av honom skäligen kan påfordras för hållande av den arrenderade fastigheten i god hävd. Vad själva *formen* angår, synes den i ecklesiastika arrendeförordningen föreskrivna uppdelningen med hälften i penningar och hälften beräknat efter gällande prisnivå enligt senaste markgångstaxas pris å vissa fastställda »persedlar» vara den smidigaste.

Här ovan har endast frågan om arrendelindring berörts. Andra ändringar i de för arrendena i fråga gällande bestämmelserna äro måhända påkallade. Spörsmålet om jämkning i arrendeavgifterna synes emellertid omedelbart böra göras till föremål för skyndsamt behandling och beslut.

I anledning härav få vi vördsamt hemställa,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla,
att Kungl. Maj:t ville, efter verkställd utredning, skyndsamt för riksdagen framlägga förslag till åtgärder, ägnade att bereda arrendelindring

ej mindre åt arrendatorer av kronoegendomar, vilkas kontrakt grunda sig på under åren 1917—1921 verkställda uppskattningar, och som genom senare överlåtelse än i 1926 års ovanberörda kungörelse angivas övertagit sina arrenden på villkor, vilka kunna antagas hava försatt dem i svårigheter att fullgöra ingångna förpliktelser,

än även åt övriga arrendatorer av sådana egendomar, vilka övertagit sina arrendekontrakt på villkor, som kunna antagas hava försatt dem i svårigheter att fullgöra ingångna förpliktelser.

Stockholm den 21 januari 1932.

Karl Magnusson.
i Kalmar.

Karl Wirsell.

Allan Andersson.

